

Mózes ötödik könyve a későbbi írásokban

SZOMBAT DÉLUTÁN

E HETI TANULMÁNYUNK: 2Királyok 22; Nehémiás 9:6; Zsoltár 148:4; Jeremiás 7:1-7; 29:13; Dániel 9:1-19; Mikeás 6:1-8

„De egyedül a ti atyáitokat kedvelte meg az ÚR, hogy szeresse őket és utódait. Titeket választott ki valamennyi nép közül, ahogy ezt mindmáig láthatjátok” (5Móz 10:15, ÚRK).

A Bibliával, de különösen az Ószövetséggel kapcsolatban az is igen érdekes, hogy milyen gyakran utal vagy céloz önmagára. Vagyis az Ótestamentum későbbi írói a korábbiakra utalnak, azokat az írásokat felhasználva fejtik ki a mondandójukat.

A 81. zsoltár például Mózes második könyvéig megy vissza, és szinte szó szerint idézi a Tízparancsolat bevezető részét: „Én, az Úr vagyok a te Istened, aki kihoztalak téged Egyiptom földéről” (Zsolt 81:11).

Az egész Ószövetség idézi Mózes első könyvét, különösen a teremtés történetét, mint például itt: „Nézek a földre, de imé kietlen és puszta; és az égre, de nincsen világossága” (Jer 4:23; vö. 1Móz 1:2).

Az Ótestamentum későbbi írói, így a próféták is visszautaltak Mózes ötödik könyvére, aminek központi szerepe volt az ősi Izrael szövetséges életében. Ezen a héten arra összpontosítunk, hogyan jelenik meg Mózes ötödik könyvének tartalma a későbbi írásokban, mely részeiből vettek át és milyen gondolatokra irányították a figyelmet, amelyek ma is fontosak a számunkra.

A TÖRVÉNYKÖNYV

Jósiás mindössze nyolc éves volt, amikor Júdában trónra lépett és harmincegy évig uralkodott (Kr. e. 640-609), amíg meg nem halt a csatatéren. Uralma tizennyolcadik évében történt valami, ami megváltoztatta Isten népének történelmét, legalábbis egy időre.

Olvassuk el 2Királyok 22. fejezetét! Mi a tanulsága ennek az esetnek?

A teológusok már régen arra a következtetésre jutottak, hogy „a törvénykönyv” (2Kir 22:8) nem más, mint *Mózes ötödik könyve*, ami azelőtt hosszú időre elveszett.

„Jósiás mélyen megrendült, amikor első ízben hallotta az ősi iratban foglalt intéseket és figyelmeztetéseket. Eddig nem volt igazán tudatában, hogy Isten ilyen világosan tárta Izráel elé »az életet és a halált, az áldást és az átkot« (5Móz 30:19)... Isten a könyvben sokszorosan igéri, hogy kész mindent megtenni azok megmentésére, akik bizalmukat teljesen belé vetik. Amiként munkálta az egyiptomi szolgaságból való megszabadításukat, oly hatalmasan munkálja majd letelepedésüket az ígéret földjén, s a föld népeinek fejévé teszi őket” (Ellen G. White: *Próféták és királyok*. Budapest, 1995, Advent Kiadó, 247-248. o.).

A következő fejezet egészében azt látjuk, hogy Jósiás király milyen komolyan igyekezett „az ő parancsolatait, bizonyágtételeit és rendelkezéseit teljes szívből és lélekből megőrizni” (2Kir 23:3). A reformáció kiterjedt arra is, hogy megtisztította az országot minden utálatosságtól, „amelyek meg vannak írva a könyvben, amelyet Hilkijjá pap talált meg az ÚR házában” (2Kir 23:24, ÚRK).

Mózes ötödik könyve tele van intésekkel és figyelmeztetésekkel, hogy a zsidók ne kövessék a környező népek szokásait. Azt mutatják Jósiás rendelkezései és tettei, köztük a samáriai, bizonyára bálványimádó papok kivégeztetése (2Kir 23:20), hogy milyen messze eltért Isten népe a rájuk bízott igazságtól. Ahelyett, hogy megmaradtak volna szent népnek, amilyennek lenniük kellett volna, a világhoz hasonultak, miközben gyakran úgy képzeltek: *Rendben van az Úrral való kapcsolatunk*. Milyen veszélyes önbecsapás!

Mi mindentől kellene alaposan megtisztítanunk az otthonunkat vagy akár egyházi intézményeinket, hogy valóban teljes szívünkkel-lelkünkkel szolgáljuk az Urat?

AZ EGEKNEK EGEI

Mózes ötödik könyve világossá teszi, hogy központi jelentősége volt a törvénynek és a szövetségnek, nemcsak Izraelnek az Istennel való kapcsolata szempontjából, hanem azért is, hogy be tudják tölteni a „kiválasztott nép” szerepét (5Móz 7:6; 14:2; 18:5).

Olvassuk el 5Móz 10:12-15 szakaszát, amelyben kiemelkedik a törvény és Izrael kiválasztottságának szerepe. Mit jelenthet „az egeknek egei” kifejezés? Mire utalt ezzel Mózes?

Nem teljesen világos „*az egeknek egei*” jelentése, legalábbis a vers közvetlen környezetében nem, de Mózes minden bizonnyal Isten fenséges voltára, hatalmára, nagyságára utalt. Vagyis nemcsak az ég az Úré, hanem „*az egeknek egei*” is. Ez valószínűleg olyan szólás, ami rámutat Istennek az egész teremtett világ feletti kizárólagos uralmára.

Olvassuk el az alábbi igehelyeket, amelyekben az először a Mózes ötödik könyvében található kifejezés tűnik fel! Minden esetben mire kerül a hangsúly? Hogyan látszik ezekben a versekben Mózes ötödik könyvének hatása?

1Kir 8:27 _____

Neh 9:6 _____

Zsolt 148:4 _____

Főleg Nehémiás 9. fejezetében hangzik világosan, hogy Isten a Teremtő, egyedül Ő méltó az imádatra. Ő teremtette meg „*az eget, az egeknek egeit és minden seregöket*” (Neh 9:6). A fejezet 3. verséből még azt is megtudjuk, hogy „*olvastak az ÚRnak, az ő istenüknek törvénykönyvéből*” (ÚRK), valószínűleg mint Jósias korában, ekkor is Mózes ötödik könyvéből. Ezért is használhatták néhány verssel később a léviták Isten dicsőítése és imádata közben a közvetlenül Mózes ötödik könyvéből származó „*egeknek egei*” kifejezést.

Isten nemcsak a föld, hanem „*az egeknek egei*” Teremtője is, és gondoljunk bele, hogy Ő vállalta a keresztet! Tehát miért méltó az imádatunkra Isten ezért a tettéért is?

MÓZES ÖTÖDIK KÖNYVE JEREMIÁS PRÓFÉTA KÖNYVÉBEN

Évekkel ezelőtt egy fiatal agnosztikus férfi szenvedélyesen kereste az igazságot, bárhol legyen is, bárhová is vezesse. Végül hitre jutott az Atya Istenben és Jézusban, és a hetednapi adventista üzenetet is elfogadta. A kedvenc bibliaverse Jer 29:13 volt, ami így hangzik: „*És kerestek engem és megtaláltak, mert teljes szívetekből kerestek engem.*” Évekkel később a Bibliát tanulmányozva ismét rátalált erre a versre, akkor *Mózes ötödik könyvében*. Jeremiás ezt tehát Mózesztől vette.

Milyen összefüggésben hangzik Izraelnek 5Móz 4:23-29 ígérete? Hogyan vonatkozik ez ma ránk?

Amint láttuk, *Mózes ötödik könyvét* megtalálták Jósiás király uralkodása idején. Akkoriban kezdte el a szolgálatát Jeremiás. Nem csoda tehát, hogy ennek a könyvnek a hatása érezhető az írásában.

Mit mondott Jeremiás a népnek Jer 7:1-7 szakaszában? Hogyan kapcsolódik ez a *Mózes ötödik könyvében* leírtakhoz?

Mózes ötödik könyve újból és újból hangsúlyozza, hogy a nép csak bizonyos feltételekkel élhet Kánaán földjén. Ha nem engedelmeskednek, nem maradhatnak abban az országban, amit Isten kiválasztott nekik. Figyeljük meg Jer 7:4 intő szavait, amelyek arra utalnak, hogy igen, ott van Isten temploma és valóban ők a kiválasztott nép, de mindez mit sem számít, ha nem engedelmeskednek.

Az engedelmességükhöz hozzátartozott az is, hogy miként bánnak az idegenekkel, az árvákkal, az özvegyekkel. Ez a gondolat közvetlenül visszavezet *Mózes ötödik könyvéhez*, a szövetségi feltételekhez, amelyeket követniük kellett: „*A jövevénynek és az árvának igazságát el ne csavard; és az özvegynek ruháját el ne vedd zálogba*” (5Móz 24:17; lásd még 10:18-19; 24:21; 27:19).

Olvassuk el Jer 4:4 versét, majd vessük össze 5Móz 30:6 versével! Milyen üzenetet kapott itt a nép? Hogyan vonatkozik ez az elv éppen úgy ránk is?

MIT KÍVÁN AZ ÚR?

Írásaik nagy részében a próféták hűsége szólítottak, és nemcsak általánosságban, hanem konkrétan azzal kapcsolatban, ami az izraeliták része volt annak a szövetségnek az értelmében, amit az ígéret földjére való belépésük előtt erősített meg velük az Úr. *Mózes ötödik könyve* ír Isten és Izrael szövetségének a megerősítéséről. A negyven évnyi kitérő után az Úr elkezdte teljesíteni további szövetségi ígéreiteit – ez a megállapodás rá eső része. Mózes tehát arra figyelmeztette a népet, hogy ők is tegyék meg a saját részüket. A próféták írásainak jelentős része alapvetően ugyanez volt: a nép lelkére beszéltek, hogy tartsanak ki a szövetség mellett.

Mit mondott népének az Úr Mik 6:1-8 szakaszában? Hogyan kapcsolódik ez *Mózes ötödik könyvéhez* (lásd még *Hós 6:6; Ám 5:24*)?

Teológusok a „szövetség perét” látják Mikeásnak ezekben a verseiben. Az Úr „perli” a népet, mivel megtörték a szövetséget. Mikeás úgy fogalmaz, hogy „*pere van az Úrnak az ő népével*” (Mik 6:2). A héber szó (*rib*) a fordításban „per”, jelentheti azt, hogy „peres ügy”, „vita”. Az Úr perbe fogja népet. Ez a jelképes kifejezés arra utal, hogy a szövetségnek a kapcsolati vonatkozása mellett van egy törvényi oldala is, ami nem meglepő, hiszen a szövetségben központi szerepe van a törvénynek.

Figyeljük meg azt is, hogy Mikeás *Mózes ötödik könyvének* a szavaiból kölcsönöz: „*Most pedig, ó, Izrael, mit kíván az ÚR, a te Istened tóled? Csak azt, hogy féljed az URat, a te Istenedet, hogy mindenben az ő útjain jársz, és szeresd őt, és tiszteld az URat, a te Istenedet teljes szívedből és teljes lelkedből. Tartsd meg az ÚR parancsolatait és rendelkezéseit, amelyeket ma parancsolok neked, hogy jó dolgod legyen*” (5Móz 10:12-13, ÚRK)! Mikeás nem szó szerint idéz, a „törvény betűje” helyett a „törvény lelkületére” teszi a hangsúlyt, azaz az igazságra és a könyörületre. Itt arról van szó, hogy bármilyen legyen is a látszata a vallásosságuknak, a kegyességüknek (rengeteg állat feláldozása, pl. „*ezernyi kosok*” [Mik 6:7]), nem az az Isten és Izrael közötti szövetséges kapcsolat lényege. Mi haszna ugyanis a látványos kegyességnek, ha pl. „*Megkívánják a mezőket, és elrabolják; a házakat is elveszik. Nyomorgatják a gazdát és háza népét, az embert és birtokát*” (Mik 2:2, ÚRK)? Isten azt akarta, hogy Izrael a világ világossága legyen, csodálattal mondja róluk a többi nép: „*Bizony bölcs és értelmes nép ez a nagy nemzet*” (5Móz 4:6)! Ezért kell bölcsen és értelmesen élniük, aminek része az is, hogy igazságosan és kegyelmesen bánnak az emberekkel.

december 9.

DÁNIEL IMÁJA

Az egész Ószövetség egyik legismertebb imáját *Dániel próféta könyvének* 9. fejezetében találjuk. *Jeremiás próféta könyvét* olvasva Dániel megtudta, hogy hetven évnek kell eltelnie „*a rommá lett Jeruzsálem fölött*” (Dán 9:2, ÚRK). Ez az idő hamarosan letelt, ezért Dániel komoly imába kezdett.

És micsoda imádság ez! Szívbemarkoló, könnyes fohász, amelyben megvallja a saját és népe bűneit, ugyanakkor elismeri, hogy Isten igazságos a rájuk szakadó nehézségek között is.

Olvassuk el Dán 9:1-19 szakaszát! Melyik téma kapcsolódik közvetlenül Mózes ötödik könyvéhez?

Dániel imája pontosan azt foglalja össze, amitől Isten óvta a népet *Mózes ötödik könyvében*, hogy mi lesz, ha nem teljesítik a szövetség rájuk eső részét. Dániel kétszer is visszautal Mózes törvényére (Dán 9:11, 13), aminek bizonyosan része *Mózes ötödik könyve*, itt konkrétan utal is rá: Elűzik őket a földjükről, ahogy *Mózes ötödik könyve* mondta (lásd 5Móz 4:27-31; 28. fejezet), mivel nem engedelmeskedtek. Mózes is éppen ezt vetítette előre (5Móz 31:29).

Tragikus módon, ahelyett, hogy a környező népek ezt mondták volna: „*Bizony bölcs és értelmes nép ez a nagy nemzet!*” (5Móz 4:6), Izrael inkább „*gyalázattá*” lett közöttük (Dán 9:16).

Dániel a könnyei és a könyörgései között sem kérdezte, hogy „*Miért?*”, amit pedig sokan mondanak, ha nagy bajba kerülnek. Nem kérdezte, mert *Mózes ötödik könyvéből* pontosan tudta az okát. Dániel (és a többi fogoly) ebből az iratból megértette az összefüggéseket, hogy nem a vak sors, a balszerencse miatt szakadt rájuk a sok rossz, hanem az engedetlenség következményeként, amire Isten figyelmeztette is a népet.

Viszont Dániel kifejezte az imádságában, hogy még az események dacára is van remény! Isten nem hagyta el őket, még ha úgy is tűnhetett. *Mózes ötödik könyvéből* nemcsak a helyzetük összefüggéseit érthették meg, hanem megtalálhatták a helyreállítás ígérését is.

Olvassuk el Dán 9:24-27 szakaszát, a Jézusra és kereszthalálára vonatkozó próféciát! Vajon Dániel (és mindenki más) miért éppen Izrael fogságával és a visszatérés ígéréssel összefüggésben kapta ezt az üzenetet?

TOVÁBBI TANULMÁNYOZÁSRA:

„Ez [Mik 6:1-8] az ÓT egyik legfontosabb szakasza. Ám 5:24 és Hós 6:6 verseihez hasonlóan tömörített összefoglalója a Kr. e. 8. századi próféták üzenetének. A törvényes szövetségi megállapodás gyönyörű példájával kezdődik ez a rész, amelyben a próféta felszólítja a népet, hogy hallgassák meg, Jahvének mi a panasza ellenük. A hegyeket és a halmokat hívja ítélőkül, mivel már hosszú ideje tanúi lehetnek annak, ahogyan Isten Izraellel bánt. Isten nem vádolja Izraelt direkt módon a szövetség megtörésével, inkább azt kérdezi tőlük, hogy van-e valami panaszuk ellene. »Mit tettem? Mivel fárasztottalak titeket?« Az igazságtalanságok hatására a szegények között akadhatnak olyanok, akik »belefáradnak a jó cselekedetekbe«. A gyors meggazdagodás lehetőségével szembesülve voltak olyan gazdák, akik talán belefáradtak a szövetségi törvény betartásába” (Ralph L. Smith: *Word Biblical Commentary. Micah-Malachi*. Grand Rapids, MI, 1984, Word Books, 32. köt. 50. o.). „Az ezután következő reformációban a király figyelme a bálványimádás maradványainak felszámolására irányult. Az ország lakossága olyan régóta követte a környező népek szokásait, a fa- és kőszobrok imádatát, hogy szinte emberfölöttinek látszott a gonoszság minden nyomának eltávolítása. Jósias azonban rendületlenül tisztogatta az országot” (Ellen G. White: *Próféták és királyok*. Budapest, 1995, Advent Kiadó, 252-253. o.).

BESZÉLGESSÜNK RÓLA!

- 1) Hetednapi adventistaként bizonyos szempontból hasonló a helyzetünk az ókori Izraeléhez: olyan igazságot ismerhetünk, amiről tudnia kell a környező világnak. Ez hatalmas kiváltság. Vajon mennyire tudunk eleget tenni a kiváltsággal járó felelősségnek?
- 2) Képzeljük magunkat Dániel helyzetébe, aki átélte, hogy bálványimádó pogányok megszállták, legyőzték az országát, az egész vallási rendszer középpontjának számító templomot lerombolták! Miért volt akkor különösen hiterősítő számára (és a többi zsidó számára is) *Mózes ötödik könyvének* ismerete? Hogyan segített nekik ez az irat megérteni a történeteket és az okokat? Hasonlóképpen nekünk is hogyan segít a Szentírás egészének ismerete, hogy el tudjuk viselni a nehéz időket és eseményeket, amelyek máskülönben kétségbe ejthetnének bennünket? Mennyire fontos tehát a hitünk szempontjából a Biblia?
- 3) A csoportban nézzük át Dán 9:24-27 hetven hetes prófeciáját! Mi ebben a szerepe a szövetségnek? Miért olyan fontos a szövetség gondolata a prófeciában és a saját életünkben?

BÉKÉSI MÁRIA: „...ÉS KICSODA AZ AZ ISTEN?”

*„...és kicsoda az az Isten, aki
kiszabadítson titeket az én kezeimből?”
Dániel 3:15/b*

Hogy kicsoda az én Istenem?
Aki talpra állít, ha elesem,
Aki kivont engem a halálból,
és megszabadít minden gonosztól.
Aki megerősít a képmutatók ellen,
hogy végképp el ne keseredjem,
hogy tudjam és érezzem:
Övé a bölcsesség és erő,
a titkok titka.
És a szívem,
ha elé viszem,
átélhetem a hétköznapi
csodáját,
beteljesült evangéliumát:
„Veled vagyok minden napon”,
és azon túl, a sötét,
majd megvilágosult hajnalon.
„Minden verebecskénél
drágább vagy nekem”,
és nem engedem,
„hogy egyetlen hajsza
a fejedről tudtom nélkül leessen”!

Ő az én Istenem!
A csodálatos, kihez hasonló,
felfoghatatlan nem létezik,
Aki igazgat, és kegyelmet ad
ennek a lángoló világnak.
Kinek keze fel van emelve
ítéletre.
De még tart a ma, s minden
nap kegyelem!
Számomra – számodra –
szüntelen!

Ő az én Istenem!